

ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรม
ของจังหวัดบุรีรัมย์

BUDDHIST PSYCHOLOGY FACTOR TO SUPPORT LEARNING IN
MULTICULTURAL SOCIETY OF BURIRAM PROVINCE

¹ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์, ²วันวิสาข์ ทิมมานพ, ³ทิพย์ ชันแก้ว,

⁴พระมหาพรชัย วิชโย และ ⁵บุญรัตน์ อุตสาห์

¹Thananchai Pattanasing, ²Wanwisa Timmanop, ³Thip Khankeaw,

⁴Phramaha Phonchai Wichayo and ⁵Boonyarat Utsa

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ประเทศไทย

Buriram Rajabhat University, Thailand.

¹ekmcukk@gmail.com

Received September 10,2022; Revised November 2, 2022; Accepted December 27,2022

บทคัดย่อ

ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่พัฒนาขึ้นออกแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Reseach) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) ในการศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative approach) ในการพัฒนาพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ใน

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² อาจารย์ ดร., โรงพยาบาลพนรัตนราชธานี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁵ อาจารย์ ดร.,คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นตรวจสอบความตรงของโมเดลปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่พัฒนาขึ้นและศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยา มีตัวประกอบ คือ (1) ทศนคติเชิงบวก (2) ความรู้พหุวัฒนธรรม (3) การปฏิบัติตามแนวพหุวัฒนธรรม (4) ความพอใจตามแนวพหุวัฒนธรรม (5) ความพยายามตามแนวพหุวัฒนธรรม (6) ความใส่ใจตามแนวพหุวัฒนธรรมและ (7) การใช้ปัญญาตามแนวพหุวัฒนธรรม 2) สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) แหล่งเรียนรู้ (2) บรรยากาศการเรียนรู้ (3) สื่อการเรียนรู้ และ (4) การส่งเสริมสนับสนุน 3) การเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) รักวัฒนธรรมตนเองไม่รังเกียจวัฒนธรรมผู้อื่น (2) สัมพันธภาพการทำงานร่วมกัน และ (3) ความเสมอภาค

คำสำคัญ: ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยา, การส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรม, จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The research on Buddhist Psychology Factor to support Learning in Multicultural Society of Buriram Province has the objectives: 1) to study the factors of Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province; 2) to develop the causes of Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province, and 3) to examine the validity of the causal relationship model of Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province, which Was developed. This research is a mixed research using quantitative methods to expand the qualitative research results. The research methodology is divided into 2 phases, which are, phase 1: Qualitative approach is used to study Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province, phase 2: Using the quantitative approach to develop a causal relationship model of Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province. Then, checking the validity of the Buddhist factor model and the promotion of multicultural learning of Buriram Province was examined, and the direct and indirect influence between the variables in the model was examined. The results of the research were as follows: The Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province consisted of 1) The Buddhist Psychological Factors and the promotion of multicultural learning in Buriram Province were (1) positive attitude (2) knowledge of multiculturalism, (3) practice according to the multiculturalism, (4) Satisfaction according to the multiculturalism, (5) Efforts based on the multiculturalism, (6) attention according to multiculturalism and (7) the use of wisdom in accordance with the concept of multiculturalism. 2) Environment consists of

(1) learning resources (2) learning atmosphere (3) learning materials and (4) promotion and support. 3) Learning in multiculturalism consists of (1) (1) love one's own culture, not hate others' culture, (2) relationships, work together, and (3) equality.

Keyword: Buddhist Psychology Factor, support Learning in Multicultural Society , Buriram Province

บทนำ

การเรียนรู้และการพัฒนาปัญญาของประเทศไทยในอดีตจะเน้นการเรียนรู้ตามแนววิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามแนวตะวันตกเป็นการแสวงหาความรู้แบบสมัยใหม่เน้นใช้เครื่องมือที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Process) เพื่อศึกษาทำความเข้าใจธรรมชาติที่เป็นวัตถุ สสาร พลังงานและสิ่งที่เป็นรูปธรรมต่างๆซึ่งอยู่ภายนอกตัวผู้ศึกษาโดยสามารถจับต้องหรือตรวจวัดได้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์นำมาใช้ในการค้นคว้าวิจัยเรื่องของธรรมชาติภายนอกตัวเพื่อแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ เป็นการคาดคะเนความจริงเป็นการแสวงหาความจริงเชิงประจักษ์นิยมที่เริ่มต้นด้วยการสังเกต การตั้งคำถาม การตั้งสมมุติฐานการคิดอนุมานด้วยเหตุผล การทำการทดลองซ้ำหลายๆครั้งการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้สิ่งที่เป็นการพัฒนาจากภายนอกเป็นสิ่งสำคัญ ไม่เน้นการเรียนรู้โดยองค์รวมของกายและจิตที่เป็นความจริง แต่เน้นการเรียนรู้เฉพาะมุ่งเจาะให้แคบลงไปถึงเรื่องเดียวจึงเปรียบได้กับการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น เป็นจุดหมายที่ไร้ปลายทางเป็นการค้นพบความรู้ ทฤษฎีใหม่ๆโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ เป็นการศึกษากฎธรรมชาติของมนุษย์อย่างเป็นระบบด้วยการทดลองที่เป็นรูปธรรมทางวิทยาศาสตร์ โดยมีแนวความคิดว่ากระบวนการเรียนรู้เริ่มจากองค์ประกอบ คือ สิ่งเร้า อวัยวะรับสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายและประสาทสัมผัสเดิม จึงแปลความหมายจากสิ่งที่ได้รับสัมผัส เมื่อสมองได้รับสิ่งเร้าสมองจะทบทวนกับประสาทสัมผัสเดิมว่าความรู้สึกจากการรับสัมผัสนั้นคืออะไร ทำให้มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามที่ได้รับรู้ เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดเป็นการรับรู้และทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้าใหม่สมองจะมีการค้นข้อมูลจากประสาทสัมผัสเดิม ดังนั้นสมองจึงเป็นศูนย์กลางของความคิดและเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของมนุษย์และจะเปลี่ยนแปลงใหม่เมื่อมีเหตุผลหรือข้อโต้แย้งใหม่เกิดขึ้นซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด (สุชา จันทน์เอม, 2541: 152.)

สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นปัญหานั้น ผู้วิจัยได้เลือกแนวทางการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ที่เป็นการแก้ปัญหาด้วยปัญญา ซึ่งพระธรรมปิฎก (ปอ ปยุตโต) ได้อธิบายว่า อริยสัจ 4 คือ หลักธรรมคำสอนหนึ่งเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้วยปัญญา โดยเริ่มจาก 1) ทุกข์ คือ สิ่งที่ยึดมั่นทำให้เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ อันเกิดจากร่างกายหรือจิตใจ หนีได้ยากหรือหนีไม่ได้จึงทำให้เกิดเป็นทุกข์ เช่น นักเรียนเกิดอาการกระวนกระวายใจ เพราะถูกครูดุ เพราะผิดหวังที่ทำการบ้านไม่ได้ จึงเกิดเป็นทุกข์ทางใจ 2) สมุทัย

แปลว่า“เหตุให้ทุกข์เกิด”หมายความว่า ความทุกข์ทั้งหมดในอริยสัจข้อที่ 1 เหล่านั้นมิได้เกิดขึ้นมาลอยๆ จะต้องมียุทธปัจจัยอย่างที่ทำให้ทุกข์เกิดขึ้น เช่นความเบื่อหน่ายในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต้องการหลีกเลี่ยงให้พ้นจากสภาพนั้น เช่น ไม่อยากเข้าห้องเรียนเพราะกลัวถูกแกล้ง หรือลอก การบ้านเพื่อนเพราะทำไปไม่ได้ไม่อยากถูกครูดุ 3) นิโรธ แปลว่า“ความดับทุกข์” หมายถึง ปัญหาที่ทำให้จิตใจของบุคคลสามารถละกิเลส ไม่ยึดมั่นในตัวตน รวมไปถึงไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง อีกด้วยคงเหลือแต่ธรรมชาติของความสงบสุขอย่างยิ่ง ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกสภาวะอย่างนี้ว่า “นิพพาน” และ 4) มรรค แปลว่า“ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์”หรือทางอันประเสริฐซึ่งทำให้ คลายความทุกข์ได้

จังหวัดบุรีรัมย์มีพหุวัฒนธรรมมีวิถีชีวิตที่แตกต่างทั้งในด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สถานะทางครอบครัวและความคิดต่อสังคม เช่น ศาสนาพุทธ คริสต์อิสลาม ด้านเชื้อชาติ และภาษาที่หลากหลายสิ่งสำคัญที่ทุกความแตกต่างในสังคมจะต้อง เรียนรู้เป็นสิ่งแรก คือเรียนรู้ด้านการสื่อสารทำความเข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อเชื่อมต่อระดับของความแตกต่างทั้งหลายที่มีอยู่ ความคุ้นเคยกับความคิดที่ว่ายังมีอีกหลายวิถีชีวิต ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และมุมมองที่แตกต่างกับของตนเอง ต้องสร้างความรู้สึกเชิงบวกที่มีต่อพหุวัฒนธรรม (ศิริวรรณ หะ มิงมะ, 2557)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยและคณะจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการ เรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนต่อไปใน อนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริม การเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธ จิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรม ของจังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการ ส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดล โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุ วัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่พัฒนาขึ้นออกแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed

Methods Research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) ในการศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative approach) ในการพัฒนาพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น และศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล

ผลการวิจัย

ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยา มีตัวประกอบ คือ (1) ทศนคติเชิงบวก 2) ความรู้พหุวัฒนธรรม 3) การปฏิบัติตามแนวพหุวัฒนธรรม 4) ความพอใจตามแนวพหุวัฒนธรรม 5) ความพยายามตามแนวพหุวัฒนธรรม 6) ความใส่ใจตามแนวพหุวัฒนธรรม และ 7) การใช้ปัญญาตามแนวพหุวัฒนธรรม 2) สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) แหล่งเรียนรู้ (2) บรรยากาศการเรียนรู้ (3) สื่อการเรียนรู้ และ (4) การส่งเสริมสนับสนุน 3) การเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) รักวัฒนธรรมตนเองไม่รังเกียจวัฒนธรรมผู้อื่น (2) สัมพันธภาพการทำงานร่วมกัน และ (3) ความเสมอภาค

2. พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ด้วยการศึกษาปัจจัยทางพุทธจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ในระยะที่ 1 โดยจากผลการศึกษาสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบที่แสดงเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ตัวแปรภายนอกแฝง มี 1 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยา สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัวแปร คือ (1) ทศนคติเชิงบวก 2) ความรู้พหุวัฒนธรรม 3) การปฏิบัติตามแนวพหุวัฒนธรรม 4) ความพอใจตามแนวพหุวัฒนธรรม 5) ความพยายามตามแนวพหุวัฒนธรรม 6) ความใส่ใจตามแนวพหุวัฒนธรรมและ 7) การใช้ปัญญาตามแนวพหุวัฒนธรรม

ตัวแปรภายในแฝง มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อม สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ (1) แหล่งเรียนรู้ (2) บรรยากาศการเรียนรู้ (3) สื่อการเรียนรู้ และ (4) การส่งเสริมสนับสนุน 2) การเรียนรู้ในพหุวัฒนธรรม สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร

คือ (1) รักวัฒนธรรมตนเองไม่รังเกียจวัฒนธรรมผู้อื่น (2) สัมพันธภาพการทำงานร่วมกัน และ (3) ความเสมอภาค โดย ตัวแปรภายในแฝง 1 ตัวแปร ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน คือ ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม แสดงแผนภาพความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

3. ตรวจสอบความตรงของโมเดลโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่พัฒนาขึ้นตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นจังหวัดบุรีรัมย์ที่พัฒนาขึ้น พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 68.9 และเมื่อพิจารณาช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 21 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมา เป็นช่วงอายุ 41 ปีขึ้นไป และต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.1 และ 17.5 ตามลำดับ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 มากที่สุด ร้อยละ 35.3 ส่วนมากศึกษาคณะสังคมศาสตร์ร้อยละ 41.6 และศึกษาในส่วนของวิทยาเขตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.6

เมื่อพิจารณาปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.855$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความใส่ใจตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรมสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.017$) รองลงมาคือ ความรู้พหุนิยมวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.973$) และการปฏิบัติตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.933$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 8.376-13.346 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรเกือบทุกตัว มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย ตัวแปรความพอใจตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรมและความพยายามตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ขวา (ค่าความเบ้เป็นบวก) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรต่ำกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรเกือบทุกตัวมีไค้การแจกแจงของข้อมูลในลักษณะแบนเตี้ยกว่าไค้ปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรเกือบทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลมาก ตัวแปรการปฏิบัติตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรมและการใช้ปัญญาตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรมมีไค้การแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าไค้ปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม (C) พบว่า โดยภาพรวมสิ่งแวดล้อม (C) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.909$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.936$) รองลงมาคือ สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.928$) และแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.912$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 10.643 – 12.455 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า บรรยากาศการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้มีไค้การแจกแจงของข้อมูลในลักษณะแบนเตี้ยกว่าไค้ปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลมาก ตัวแปรแหล่งเรียนรู้และการส่งเสริมสนับสนุนมีไค้การแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าไค้ปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0) แสดงว่าตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลน้อย

อภิปรายผล

การเสนอผลการอภิปรายผลการวิจัยในตอนนี้ ผู้วิจัยแยกนำเสนอเป็น 2 ตอนใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ในระยะที่ 1 โดยจากผลการศึกษาสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบที่แสดงเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แสดงรายละเอียดของตัวแปรได้ดังนี้

ตัวแปรภายนอกแฝง มี 1 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัวแปร คือ (1) ทักษะคติเชิงบวก (2) ความรู้พหุนิยมวัฒนธรรม (3) การปฏิบัติตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม (4) ความพอใจตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม (5) ความพยายามตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม (6) ความใส่ใจตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม และ (7) การใช้ปัญญาตามแนวพหุนิยมวัฒนธรรม

ตัวแปรภายในแฝง มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อม สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ (1) แหล่งเรียนรู้ (2) บรรยากาศการเรียนรู้ (3) สื่อการเรียนรู้ และ (4) การส่งเสริมสนับสนุน (2) การเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ (1) รักวัฒนธรรมตนเองไม่รังเกียจวัฒนธรรมผู้อื่น (2) สัมพันธภาพการทำงานร่วมกัน และ (3) ความเสมอภาค โดย ตัวแปรภายในแฝง 1 ตัวแปร ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน คือ ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย ได้ศึกษา “การศึกษาและพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว” ผลการศึกษาพบว่า การที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความมั่นคงนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความสมดุลจากด้านอื่นๆ ด้วย ได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพที่ดี มีการศึกษาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่มั่นคงได้ รวมทั้งมีรายได้เพียงพอเพียงที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ขัดสนและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกันได้ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุขอันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีได้เช่นกัน สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ศึกษา “บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย” ผลการศึกษาพบว่า ด้านการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว มีความสำคัญเช่นกัน เช่น การเปิดโอกาส ให้พูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาในครอบครัว ก่อให้เกิดความไว้วางใจและกล้าที่จะเปิดเผยปัญหาให้กับคนในครอบครัวทุกเรื่อง เรวดี เพชรศิราสณฑ์และคณะ ได้ศึกษา “ความสุขและวิถีการเสริมสุขภาพ : ความต้องการที่แตกต่างระหว่างคนสามวัยในครอบครัวไทย” ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ความหมายของความสุขและการสร้างเสริมสุขภาพต่างกัน ความสุขของวัยรุ่น คือ อิสระ ไม่ถูกควบคุมจากผู้ใหญ่ และได้รวมกลุ่มกับเพื่อน การสร้างเสริมสุขภาพคือการทำให้ชีวิตให้ดีขึ้น ขณะที่ความสุขของผู้ใหญ่ (มารดา) คือความสามารถในการควบคุมและจัดการสมาชิกในครอบครัว การสร้างเสริมสุขภาพคือการทำให้อายุยืนขึ้น ส่วนความสุขของบิดาคือความสามารถในการหารายได้ ไม่ถูกควบคุมจากภรรยา การสร้างเสริมสุขภาพ

คือการทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำงานได้ สำหรับวัยผู้สูงอายุให้ความหมายความสุข คือ ได้รับการยอมรับและเอาใจใส่ดูแลจากลูกหลาน สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้ศึกษา “การวิเคราะห์สถานการณ์และการศึกษานโยบาย/มาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ : ครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น และครอบครัวเร่ร่อน ระยะที่ 1” ผลการศึกษาพบว่า ผลที่เกิดจากความสัมพันธ์ทำให้พบว่ามีประเด็นคือ

1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งเกิดจากการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก และแรงบันดาลใจจากครอบครัวส่งผลให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ดี

2) ความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งเกิดจากความภาคภูมิใจที่ได้จากสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวได้แสดงออก ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นว่าตนเป็นคนสำคัญในครอบครัวและให้ความสำคัญกับครอบครัว

3) การเผชิญปัญหา เมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคทำให้เกิดความพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือถ้าแก้ปัญหาไม่ตกจะไปปรึกษาครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า บิดา มารดาเป็นแรงบันดาลใจให้กับวัยรุ่นครอบครัวตัวอย่างและวัยรุ่นครอบครัวตัวอย่างมีความต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมีความภาคภูมิใจในตนเองด้วย

4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน วัยรุ่นในครอบครัวตัวอย่างจะให้ความเสมอภาคในการคบกับเพื่อนและจะมองโลกในแง่ดี นอกจากนี้ยังยอมรับความผิดพลาดของตนเองและพยายามปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อน ยังพบอีกว่าวัยรุ่นในครอบครัวตัวอย่างจะให้ความสำคัญกับความรู้สึกของเพื่อน มักเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนโดยมีสมาชิกในครอบครัวร่วมรับรู้ด้วย สอดคล้องกับสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ศึกษา “บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย” ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวยังคงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการตั้งครรภ์ของบุตรหลาน ประมาณ ครั้งหนึ่งของครอบครัวที่ศึกษา ยอมรับได้กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของบุตรหลาน ซึ่งแสดงถึงการยอมรับกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นไทย ที่เปิดโอกาสให้มีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยพบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นมากกว่า ด้านอื่น ๆ ส่วนปัจจัยด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว มีความสำคัญเช่นกัน เช่น การเปิดโอกาส ให้พูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาในครอบครัว ก่อให้เกิดความไว้วางใจและกล้าที่จะเปิดเผยปัญหาให้กับคนในครอบครัวทุกเรื่อง รวมทั้งเรื่องความรักของวัยรุ่น การที่วัยรุ่นตระหนักถึงโทษของการไม่เชื่อฟังพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เป็นการป้องปรามมิให้วัยรุ่นหญิงทำผิดในทุกเรื่องรวมทั้งเรื่องเพศ ส่วนบทบาทของการอบรมสั่งสอน พบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ คือ การสั่งสอนให้วัยรุ่นหญิงกล้าปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม เป็นการชี้แนะทางออกให้แก่วัยรุ่นหญิง และการใช้ไหวพริบปฏิภาณในการ เอาตัวรอดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พร้อม และยังเสี่ยงต่อโรคติดต่อจากเพศสัมพันธ์อีกด้วย

ความสัมพันธ์ก่อให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาคือ ด้านรู้ พบว่า สมาชิกในครอบครัวมีความสามารถของบุคคลในการมองเชื่อมโยงจากเหตุถึงผล รู้จักคิดพิจารณาและแก้ปัญหาด้วยการคิดแยกแยะ ไตร่ตรองตามเหตุผลอย่างรอบด้านมากกว่าใช้อารมณ์ รู้จักมองแง่ดี สามารถหา

ประโยชน์จากอุปสรรคหรือความทุกข์ สามารถเห็นสิ่งทั้งหลายที่เปลี่ยนแปลงตามความจริงที่เกิดขึ้น ยอมรับความจริงที่ว่าทุกสิ่งมีขึ้นมีลง มีดีมีเสีย และสามารถแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เพราะมารดา บิดาและคนในครอบครัวทำให้วัยรุ่นครอบครัวตัวอย่างมีความมั่นใจในการเผชิญปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง ด้านต้น พบว่า ครอบครัวตัวอย่างรู้จักควบคุมตนเอง ด้านกาย วาจา ใจ เห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังรู้จักสังเกตได้เมื่อคนใกล้ชิดมีอาการเปลี่ยนแปลง แม้กระทั่งเมื่อมีการกิจที่ต้องทำก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ เห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อตนเองถึงแม้จะต้องเสียผลประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม เมื่อตัดสินใจทำอะไรแล้ว จะมุ่งมั่นตั้งใจทำจนสำเร็จและเชื่อในการกระทำมากกว่าดวงชะตาลิขิต ด้านเบิกบาน มีความภาคภูมิใจที่ได้ในครอบครัว ภูมิใจในตนเอง พอใจชีวิต สุขสงบทางใจจากความภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุดแม้จะมีอุปสรรคด้วยเชื่อว่าบิดา มารดาคอยดูความสำเร็จเมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่านคลายหรือสนุกสนานได้ นอกจากนี้ยังสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อนที่ได้อยู่ร่วมกับครอบครัว พอใจกับสิ่งที่หนูเป็นอยู่ สอดคล้อง พิณนภา หมวกยอด ได้ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา” ผลการศึกษา พบว่า ผลของการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาพบว่า นักศึกษามีศักยภาพในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งจากข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีตัวแปรส่งผ่าน ผลการวิเคราะห์โมเดลในครั้งแรก พบว่า โมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 681.18 ที่องศาอิสระเท่ากับ 74 และความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .000 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .151

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นจากข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ดั้งเดิมที่กำหนดว่าเทอมความคลาดเคลื่อนต้องไม่สัมพันธ์กัน เป็นข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ด้วย SEM ซึ่งกำหนดให้มีการนำเทอมความคลาดเคลื่อนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันตามสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ผลการปรับโมเดล จะได้ค่าขนาดอิทธิพลและค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น (Joreskog and Sorbom, 2004) ผู้วิจัยพิจารณาปรับโมเดลจากดัชนีดัดแปลงโมเดล (modification indices) และได้ปรับโมเดลจำนวน 28 เส้นทาง โดยได้ปรับ 1) เส้นทาง Theta-Delta (TD) 2) เส้นทาง Theta-Epsilon (TE) และ 3) เส้นทาง Theta-Delta-Epsilon (TH) และผลจากการปรับโมเดล ทำให้ได้โมเดลปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีตัวแปรส่งผ่านที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีตัวแปรส่งผ่าน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 60.13 องศาอิสระเท่ากับ 46 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .093 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยากับการส่งเสริมการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มี ตัวแปรส่งผ่าน ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการ วิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .98 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .95 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .0025 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ ซึ่งสนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูล เชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยง อยู่ระหว่าง .19 ถึง .63 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด คือ สื่อการเรียนรู้ (C3) มีค่าความเที่ยง เท่ากับ .63 รองลงมาคือ แหล่งเรียนรู้ (C1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .57 และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยง ต่ำสุดคือ ทศนคติเชิงบวก (A1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .19 ในภาพรวมค่าความเที่ยงของ ตัวแปร สังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปร ภายในแฝง พบว่า สิ่งแวดล้อม (C) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .84 แสดงว่า ตัวแปร ภายในโมเดล คือ ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบ สิ่งแวดล้อม (C) ได้ร้อยละ 84 การเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม (D) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ .89 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) และสิ่งแวดล้อม (C) สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม (D) ได้ร้อยละ 89

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง .537 ถึง .721 โดยตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์แบบมี ทิศทางเดียวกัน (ค่าความสัมพันธ์เป็นบวก) ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) และสิ่งแวดล้อม (C) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .721 แสดงว่า เมื่อคือ ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยาเพิ่มมากขึ้น สิ่งแวดล้อมก็เพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มี ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อม (C) และการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม (D) โดย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .694 และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า ปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) กับการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม (D) (ขนาดความสัมพันธ์ = .721) แยกเป็นอิทธิพลทางตรง .06 และอิทธิพลทางอ้อม .82 เป็นอิทธิพลรวม .87 อิทธิพลทางตรงและ ทางอ้อมส่งผลต่อการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เป็นที่น่าสังเกตว่าขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมของปัจจัยทางพุทธิจิตวิทยา (AB) มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม (C) ขนาด .91 สิ่งแวดล้อม (C) มีขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพล รวม ต่อการเรียนรู้ในพหุนิยมวัฒนธรรม ขนาด .89 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับ พิณณา หมวกยอด ได้ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา” ผล

การศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็นสามส่วน 1) ปัจจัยป้อน ได้แก่ การเตรียมกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเพื่อการสร้างสัมพันธ์ และความเข้าใจในกระบวนการวิจัย และสุขภาวะทางปัญญา 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย 5 แผน คือ แผนพัฒนาสติ แผนพัฒนาศรัทธา แผนพัฒนาปัญญา แผนพัฒนาการประยุกต์ใช้แผนพัฒนาความสุข 3) ผลของการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาพบว่า นักศึกษามีศักยภาพในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งจากข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ พิณณภา แสงสาคร ได้ศึกษา “การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณในบริบทของสังคมไทย” ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ลักษณะ ชีวสังคม ประสบการณ์ในอดีต บุคลิกภาพ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และภาวะซึมเศร้า และกลุ่มปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การถ่ายทอดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมสิ่งแวดล้อม และภาวะสุขภาพ และแนวทางการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับบุคคลประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ และ 2) ระดับสังคมประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในโรงเรียนและในองค์กร กิตติพงษ์ อุบลสะอาดและคณะ ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัว เยาวชน และโรงเรียนในการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยของวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาวัยรุ่นเรื่องการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์นั้นมีปัจจัยร่วมหลายประการ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน สารเสพติด เทคโนโลยี สังคมแวดล้อม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ในการส่งเสริมทักษะเยาวชนที่มีศักยภาพที่แตกต่างอย่างเท่าเทียม โดยใช้กระบวนการสำคัญดังนี้ 1. สร้างการรับรู้แก่ชุมชนต่อสถานการณ์ในพื้นที่ 2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟัง และสะท้อนความคิดในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง 3. เสริมทักษะบทบาทของ พ่อแม่ ครู และเยาวชน ในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี เสริมสร้างทักษะของการรับฟัง การทำความเข้าใจในพัฒนาการวัยรุ่น การสื่อสารเรื่องเพศ 4. พัฒนาศักยภาพเยาวชนแกนนำและกลุ่มเพื่อน 5. จัดเวทีสาธารณะเพื่อสนับสนุน นโยบายการพัฒนาเยาวชน 6. พัฒนากระบวนการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาครอบคลุมทั้งด้านสรีรวิทยา อารมณ์ บทบาทหน้าที่ และ การป้องกันการตั้งครรภ์ และเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นควรใช้ทัศนคติและการสื่อสารทางบวกร่วมกับการดูแลด้านจิตวิญญาณ ในการพัฒนาเพื่อให้วัยรุ่นรับรู้ถึงการมีคุณค่าของตนเอง พัฒนาศักยภาพวัยรุ่นในการดูแลสุขภาพ มีความเข้าใจในรูปแบบความรักและความสัมพันธ์ ระหว่างเพื่อน ครอบครัว และความรักของวัยรุ่นในปัจจุบัน และมีนโยบายสาธารณะเพื่อเด็กทั้งในภาคประชาชนและภาครัฐ การส่งเสริมศักยภาพวัยรุ่นที่หลากหลาย อยุทธ แสนประสิทธิ์ ได้วิจัย “รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน :

กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนที่ศึกษามีสภาพความรุนแรงในครอบครัวทางวาจามากที่สุด รองลงมาคือทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางเพศ ตามลำดับ โดยระดับครอบครัวที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหา มีมากที่สุด รองลงมาคือระดับที่มีความขัดแย้งหรือความรุนแรงแต่ไม่ปรากฏผลชัด ส่วนระดับที่ความรุนแรงปรากฏชัดและต่อเนื่อง มีประมาณ 20 ครอบครัว และพบว่า ชุมชนย่อยที่มีพื้นที่จำกัด แออัด และมีสภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี จะมีปัญหาความรุนแรงในทุกรูปแบบ ส่วนชุมชนย่อยอื่นๆ ที่มีสภาพเสี่ยงน้อยกว่าจะมีความรุนแรงน้อยกว่าแต่ก็พบว่ายังคงมีปัญหา โดยสาเหตุของปัญหามาจากทั้งสภาพภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม วิธีการพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหา มีการดำเนินการใน 2 วงรอบ โดยวงรอบแรกได้พัฒนาผู้นำชุมชนด้วยกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมวิเคราะห์ปัญหา และพัฒนาครอบครัวแกนนำด้วยกิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ชีวิตครอบครัว การสังเกตและสะท้อนผล พบว่า เกิดความร่วมมือของหลายฝ่ายในชุมชนจนทำให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมายคือผู้นำชุมชนมีความรู้ เข้าใจและมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหา และครอบครัวแกนนำมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวก สำหรับวงรอบที่ 2 ได้พัฒนาครอบครัวเสี่ยงด้วยกิจกรรมปรับความเข้าใจ และการเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้นำชุมชนและครอบครัวแกนนำ และสื่อสารไปยังชุมชน ด้วยสื่อรณรงค์ผ่านหอกระจายข่าว และสื่อบุคคลที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การสังเกตและสะท้อนผลพบว่า เกิดความร่วมมือในระดับชุมชนจนบรรลุเป้าหมายที่สามารถสร้างการรับรู้และตื่นตัวในชุมชนและครอบครัวเสี่ยงบางส่วนเข้าใจในปัญหาและมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางป้องกันปัญหา ผลการพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหา เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้นำชุมชนครอบครัวแกนนำ ครอบครัวเสี่ยงและประชาชนในชุมชนบางส่วน และได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างนักวิจัยจากภายนอกกับผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่าย ที่มีกิจกรรมความร่วมมือเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตามวงรอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และรูปแบบการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย วิธีการพัฒนา แนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุน ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา เงื่อนไขของความสำเร็จ และข้อพึงระวังต่างๆ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนาทั้งในระดับบุคคลครอบครัว และชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ศิริวรรณ หะมิงมะ. (2557). “ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในสังคมพหุวัฒนธรรม”. กรุงเทพมหานคร
- สุชา จันทน์เอม. (2541). จิตวิทยาทั่วไป ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.